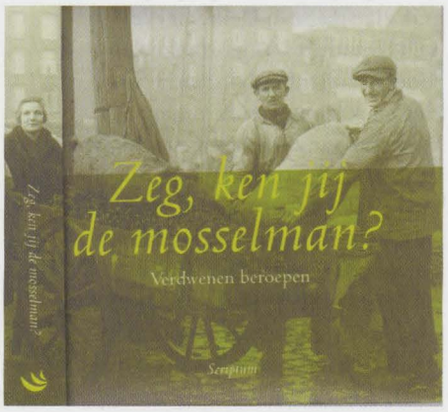
ART DE VOS, *ZEG, KEN JIJ DE MOSSELMAN? VERDWENEN BEROEPEN*
(SCRIPTUM PUBLISHERS, SCHIEDAM, 2006) 216 BLZ., PRIJS € 16,00

Scriptum Publishers heeft enkele prachtige vierkante fotoboekjes met een zachte kussenachtige omslag die zeer prettig zijn om beet te pakken, open te slaan en eens doorheen te bladeren. Zo ook *Zeg ken jij de mosselman?* met op de voorkant een foto van een kar vol mosselen en twee mosselmannen op klompen. De verkoop van de mosselen die uit Zeeland kwamen, bleek behoorlijk lucratief te zijn. In het boekje zijn foto's van beroepen opgenomen die sinds een jaar of veertig verdwenen zijn met een verklarende beschrijving. De foto's komen uit het Spaarnestad Fotoarchief in Haarlem.

Bij de foto staat een verhaaltje dat vertelt hoe het komt dat het beroep er niet meer is. Zoals dat van de turfsteker.
'Vroeger was alles beter. Althans, zolang je maar geen turfsteker was. Je stond van 's morgens vroeg tot 's avonds laat met de hand turf te steken. Rechthoekige stukken van vijf tot tien centimeter, kubieke meter na kubieke meter. De turf werd opgetast tot piramideachtige bouwwerken. De kiertjes tussen de plakjes zorgden voor ventilatie zodat de brandstof kon drogen. Eenmaal droog vatte het gemakkelijk vlam, maar het was ook zo opgebrand en gaf een boel as ...
Tussen de vroege middeleeuwen en 1980 zijn miljoenen kubieke meters veenbodem weg gegraven en verbrand. Waar vroeger onder vreselijke omstandigheden zware arbeid werd verricht, recreëren we nu op surfplassen en in natuurgebieden.'
Er zitten hele verrassende foto's tussen, zoals die van een familie die als scheepsjager de boot langs het jaagpad trekt. Tot in de twintigste eeuw werd het nog gedaan, maar met de komst van de kleine dieselmotor werd de beurtschipper minder afhankelijk van de wind.
In de Tweede Wereldoorlog was er gebrek aan brandstof en leefde het beroep weer even op.
Bij de 'lantaarnopsteker' zie je een heer bovenop een wankele ladder staan. Hij heeft een ouderwetse lantaarn opengeklapt, zodat het gasvlammetje aangestoken kan worden. Aan de huizen te zien gaat het om een grote stad, maar op straat is geen verkeer te zien. Een voorbijganger draagt een melkbusje. Als je de foto's ziet bekruipt je een gevoel van nostalgie, van goede oude tijden met weinig verkeer en waarin nog tijd voor vakwerk was. Maar de gezichten die in de lens kijken zijn ernstig en serieus, het leven was voor de vorige generaties niet gemakkelijk. Een ideaal boekje voor de boekenkast op school. Een nadeel is dat er geen inhoudsopgave is opgenomen zodat je voortdurend moet bladeren om bijvoorbeeld dat aardige plaatje van de schillenboer te zoeken.

Joke Noordstrand

FREEK VAN RIJSINGE, *HET KERSTEN-SPIEL, HET OMSTREDEN NETWERK VAN DE MASSEUR VAN HIMMLER*
(BOOM, AMSTERDAM 2006), 131 BLZ., € 17,50

Is een veelvoud aan brieven en egodocumenten een garantie dat een boek over iemand die een grote rol speelde bij de voorkoming van executies van Joden en anderen tijdens de Tweede Wereldoorlog wetenschappelijke waarde krijgt? Absoluut niet. Wel kan het een zeer interessant verhaal opleveren. Dat is ook het geval met *Het Kersten-Spiel*, waarbij je een bijzonder aardig beeld krijgt van de hoofdfiguur Felix Kersten. Maar het boek had beter een biografische documentaire genoemd kunnen worden. Volgens de auteur kreeg hij vijftien jaar geleden een stapel documenten van een antiekhandelaar waarmee het verhaal over Kersten zijn aanvang kreeg. Zes jaar nadien heeft hij contact gezocht en gevonden met de nabestaanden van Kersten, die hetzelfde landgoed, Hartzwalde, nabij Berlijn, bewoonden als hun vader. Na de oorlog kwam het in het bezit van de Oost-Duitse regering, maar na de val van het Sowjet regime kwam het wederom in handen van de familie Kersten.
De grote vraag in dit boek over de masseur van onder andere Heinrich Himmler is, of het waar is wat hij na de oorlog beweerde. Hij zou de dochter van Unilevers directeur Hendriks hebben gered van een zekere executie wegens vermeende spionage- en verzetsactiviteiten. En later tijdens de oorlog zou hij het leven hebben gered van een aantal Zweedse technici die in Warschau gevangen zat op verdenking van spionage. Eveneens claimde hij een groep van vijfendertighonderd Joden te hebben gered. Maar Himm-

ler gaf na de oorlog aan dat de rol van Kersten daarin van geen enkele betekenis is geweest. Toch beweert de auteur dat Kersten als masseur van Himmler voortdurend grote invloed had op de beslissingen van de nazi-leider. Na de oorlog probeerde Kersten, die ook vele leden van ons koninklijk huis heeft behandeld, al zijn invloed aan te wenden om in een zo goed mogelijk daglicht te komen. Hij schreef boeken over zijn vermeende reddingsacties die hem zeker in Nederland veel goed deden. Volgens de auteur stelde de Nederlandse regering in 1948 een onderzoek in naar Kerstens rol tijdens de Tweede Wereldoorlog. De onderzoekscommissie stond onder leiding van de vermaarde oprichter van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie, professor Posthumus. De uitkomst van dit onderzoek bleek voor Kersten zeer gunstig uit te vallen. Van Rijsinge suggereert dat Posthumus in financiële problemen kwam en geld leende van Kersten en zelfs uiteindelijk door hem behandeld werd, maar bewijzen daarvoor heeft hij niet. Het einde van het verhaal was dat Kersten in augustus 1950 werd benoemd tot Groot Officier in de Orde van Oranje Nassau.

Het boekje kent geen noten. Wel barst het van kopieën van brieven, archiefstukken en overige documenten die aan moeten tonen dat de uitspraken aangaande Felix Kersten niet uit de lucht zijn gegrepen. Toch is Kerstens rol tijdens de oorlog en daarna aan het einde van het boekje nog steeds niet duidelijk. Volgens velen was hij een fantast die er na de oorlog werkelijk alles aan deed om niet alleen zijn naam te zuiveren, maar zichzelf ook allerlei reddingsacties toedichtte. Maar aan de andere kant stelde hij ook veel in het werk om gevangengenomen nazi's, waar hij vermoedelijk tijdens de oorlog een goede band mee had opgebouwd, vrij te pleiten. Als masseur van Himmler en andere nazi-topstukken had hij hoogstwaarschijnlijk veel invloed, maar of hij die op de manier gebruikte zoals hij beweerde in zijn boeken na de oorlog, blijft onduidelijk. Desalniettemin is het lezen van dit boekje, ook al vanwege de zeer aangename leesstijl, zeer de moeite waard.

Martijn Strobos

NIEUW! AMSTERDAMSE NASCHOLING GESCHIEDENIS

centrum voor NASCHOLING AMSTERDAM

GESCHIEDENIS OP HET VMBO

Omdat geschiedenis in veel gevallen een steeds minder herkenbare, eigen positie heeft op het vmbo, door opname ervan in een algemeen leergebied en door de inzet van docenten die niet als geschiedenisdocent geschoold zijn, dreigt de specifieke didactiek die voor geschiedenis op het vmbo noodzakelijk is vaak te weinig uit de verf te komen. Daarom organiseert de EHvA in samenwerking met CNA en het IVGD een cursus die bestaat uit drie bijeenkomsten van elk ca drie uur. Achtereenvolgens komen de volgende onderwerpen aan bod:

De vmbo-leerling in de onderbouw als 'romantische denker'

Hoe denken leerlingen in de onderbouw over de maatschappelijke werkelijkheid en hoe kan hun vermogen tot
'romantisch denken' (verkennen van spannende, vreemde werelden, mooie verhalen) didactisch worden uitgebuit? Bij dit onderdeel wordt gebruik gemaakt van de succesvolle voorstellen met betrekking tot romantisch denken van de Canadese onderwijskundige Kieran Egan.

Het voorstelbaar maken van geschiedenis: verhaal, beeld en ICT

Werken met teksten in boeken en het invullen van werkboeken is vaak veel te saai en te weinig spannend om tot goede leerresultaten te leiden. Hoe kan gebruik gemaakt worden van beelden en verhalen voor een effectiever geschiedenisonderwijs, en hoe kan daarbij ICT op een effectieve manier worden benut?

Het vak en het leergebied

Op een groeiend aantal scholen wordt in plaats van geschiedenis en een aantal andere vakken een algemeen
leergebied 'mens en maatschappij' ingevoerd. Waarom gebeurt dat en wat zijn er de voor- en nadelen van?
Hoe moet met geschiedenis binnen de context van een leergebied worden omgegaan? Welke leerboeken en andere lesmaterialen konen in aanmerking?

Data:
9 oktober, 6 november en 11 december 2007, van 13.00 tot 16.00 uur

Locatie:
CNA, H.J.E. Wenckebachweg 144-148, Amsterdam (B-toren)

Kosten:
€ 375,-

Hogeschool van Amsterdam
Educatieve Hogeschool van Amsterdam

IVGD
Instituut voor Geschiedenisdidactiek

Universiteit van Amsterdam
Instituut voor de Lerarenopleiding

Inschrijven
Een inschrijfformulier kunt u downloaden van www.centrumvoornascholing.nl of aanvragen bij het secretariaat van het Centrum voor Nascholing Amsterdam, Barbara Ruijgrok.
E: bruijgrok@cna.uva.nl
T: 020 - 52 51 573